

Beszámoló

A Tatárjárás Magyarországon és a mongol hódítás eurázsiai összefüggései

című kutatás NKFI K-128880 pályázati programról

A projekt eredményei

A program fő eredményeit a következő kötetek mutatják be:

B. Szabó János – Uhrin Dorottya (szerk.): *Mongol invázió Európa ellen (1236-1242)*, Corvina, Budapest, 2022.

A kötet összesen 37 tanulmányt közöl, négy nagyobb fejezetbe rendezve. A *Mongol fenyegetés* című egység a Nagy Mongol Birodalom felemelkedésével, a hadseregének a megszervezésével, illetve a kelet-európai hadjáratok előtörténetével foglalkozó három tanulmányt foglal magába. A *célpont: Európa* című rész Európa országainak legfontosabb hadtörténeti aspektusaival foglalkozik a 13. század első felében. A *Nyugati hadjárat* című nagyobb fejezet az 1236-1242 közötti nagy nyugati hadjárat előkészítésével, lefolyásával és közvetlen hatásával foglalkozik, kitérve annak a hadtörténeti, régészeti vonatkozásaira is, illetve elemezve a latin kereszténység nagyhatalmainak a reakcióját, ideértve a Német-római Birodalomnak és a pápaságnak az eseményekre való reagálását. Az utolsó egység *A mongol hatalom Európában* címmel a Mongol Birodalom kelet- és dél-európai berendezkedését és az Arany Horda hatalmának a kiépülését mutatja be. A kötetben három fejezet vizsgálja a várak és erődített helyek kiépülését Magyarországon a mongol invázió előtt, ezek védelmi potenciálját a támadások lefolyása alatt és a tatárjárás utáni helyzetet. A kötet utolsó fejezete az 1285. évi „második tatárjárás” eseményeit mutatja be. A kötet szerkesztői az adott kérdéskörök legjobb hazai szakértőit nyerték meg egy-egy fejezet megírására, mellettük egy-egy lengyel, illetve kanadai szakember is a szerzők között van. A *Mongol invázió Európa ellen (1236-1242)* című tanulmánykötet naprakészen mutatja be a hazai kutatás állását, összegezve a 13. századi Európa hadtörténetével kapcsolatos legfontosabb eredményeket, bemutatva az 1236-1242. közötti hadjáratok lefolyását Magyarországon, illetve a közép- és kelet-európai régióban.

Várhatóan 2024 őszén jelenik meg a *Mongol invázió Európa ellen (1236-1242)* című kötet angol nyelvű, a külföldi szakemberek érdeklődését szem előtt tartó átszerkesztett kiadása.

A Nagy Balázs által szerkesztett *The Mongols in Central Europe: The Profile and Impact of their Thirteenth-Century Invasions* című open-access formában elérhető tanulmánykötet (ELTE Eötvös Kiadó, 2024.) a kutatási program által 2020. november 26-án és 27-én a COVID járvány miatt kényszerű módon online formában megszervezett azonos című konferencia előadásain

alapul.¹ Az angol nyelvű kötet a bevezető tanulmányok után négy nagyobb egységben közöl összesen 21 tanulmányt, foglalkozva a mongol expanzió forrásaival, a mongol hadjáratok közép-európai hatásával, a kunoknak az események alakulásában játszott szerepével és a mongol támadások utóéletével, a tatárjárás hazai historiográfiájával, illetve a tatárjárás-mondakör magyarországi továbbélésével.

A kötet szerzői között a 13. századi mongol expanzió kutatásának legismertebb nemzetközi képviselői mellett a fiatal- és középgenerációhoz tartozó kutatók is jelen vannak. A *The Mongols in Central Europe: The Profile and Impact of their Thirteenth-Century Invasions* című kötet a fentiek alapján a 13. századi Közép-Európát elérő mongol terjeszkedés történetének legújabb, naprakész összefoglalásának tekinthető.

A projekt keretében végzett régészeti kutatások és azok eredményei

A projekt keretében és annak eredeti tervében különösen nagy hangsúly helyeződött a tatárjárás régészeti kutatására. Az egyes eredményeket az évente leadott jelentések tartalmazzák, a jelen összefoglalásban csak a legfontosabb, a projekt teljes időtartamára vonatkozó munkákat foglaltuk össze. Az eredeti célkitűzések szerint feladatként fogalmaztuk meg kulcsfontosságú, a tatárjárás eseménysorához kapcsolódó régészeti helyszínek elemzését, az ott előkerült leletanyag feldolgozását és bemutatását. Ennek a célkitűzésnek két jelentős lelet közlése is megfelel. Wolf Mária és munkatársai dolgozták fel a projekt támogatásával a Hejőkeresztúr-Vizekköze lelőhely anyagát és régészeti jelenségeit.² Azt már a korábbi kutatás, illetve az előzetes közlemények is felvetették, hogy ez az Árpád-kori lelőhely a Muhi csata közvetlen környezetéhez tartozik, és ott a csatának, illetve az azt követő menekülésnek az emlékeit sikerült feltárni. A projekt keretében megvalósult monografikus feldolgozás ugyanakkor számos új nézőpontból és többféle kutatási módszerrel is megtámogatva bizonyította, hogy a kisméretű Árpád-kori falusias település egyes házaiban olyan leletek kerültek felszínre, amelyek csakis a csata és az azt követő pusztulás eseményeivel magyarázhatóak. A régészeti elemzés mellett az archaeometriai vizsgálatok is bizonyították egyes tárgyak (pl. páncél) különleges értékét és egyediségét.

Hasonló komplex elemzésre került sor egy kutatócsoport által az abaújházi kincslelet kapcsán.³ Wolf Mária régészeti vizsgálata, Tóth Csaba numizmatikai elemzése, Bakos Gábor fémkeresős kutatásai és Sipos Enikő megfigyelései a restaurálás során egyértelművé tették, hogy a tatárjáráskori kincsleletek sorából ez a lelet egyértelműen kiemelkedik, mind összetétele, mind

¹ <https://www.eltereader.hu/kiadvanyok/https-www-eltereader-hu-media-2024-02-nagy-balazs-the-mongols-in-central-europe-v1c-pdf/>

² Wolf Mária, Hejőkeresztúr-Vizekköze. A tatárjárás régészeti emlékei 1. Budapest, Szeged: Martin Opitz Kiadó, 2022.

³ Bakos Gábor; Sipos Enikő; Tóth Csaba; Wolf, Mária. Tatárjárás kori kincslelet az abaújházi ispáni várból. Magyar Régészet 9: 4. 52-61., 2020.

megtalálási helyszíne, mind pedig a történeti forrásokhoz kapcsolható régészeti jelenségek miatt. Az ebben az esetben elvégzett komplex elemzés, amelyet a projekt támogatott, azt is bizonyította, hogy az abaújházi vár eddigi interpretációja a tatárjárás eseményeiben, újraértékelésre szorul, hiszen a kincslelet maga is, illetve az egyéb leletkörülmények is bizonyos fokú pusztulásra utalnak ezen a helyszínen.

A kutatási projekt célkitűzései között kiemelten szerepelt a muhi csatater komplex kutatása. Ez önmagában is jelentős tudományos kihívást jelentett, mivel a nemzetközi kutatásokban irányadóvá vált „conflict archaeology” és a hazai csataterkutatás eddigi eredményei is jórészt olyan helyszínekhez kapcsolódnak, amelyek a tűzfegyverek elterjedése utáni időszakhoz kapcsolódnak. Ezek módszertani tapasztalatai a muhi csata esetében alig használhatóak, ezért külön kutatási módszertant kellett kidolgozni a kutatási projekt számára. Ebben kiemelkedő szerepe volt a hazánkban éppen ezekben megerősödő közösségi régészeti programoknak, amelyek segítségével több olyan helyszínt is azonosítottunk, ahol nagy valószínűség szerint a csatához kapcsolódó leletanyagok azonosíthatóak. Ennek a kutatási módszertannak külön publikációt is szenteltünk, mert az itt megfogalmazott gondolatok nemzetközi kitekintésben is fontosak.⁴ Az időközben megjelent új csatater rekonstrukciós kísérletek kritikai elemzését is elvégeztük, és ez alapján több olyan helyszínt határoztunk meg, ahol a közeljövőben geofizikai és fémkeresős kutatások segítségével, valamint drónos légifelvételezéssel vizsgálni lehet ezeket a területeket. Ezek részletes vizsgálata, esetleges ásatása már nem volt beilleszthető a kutatási programba, de a területek kijelölésével sikerült lényegesen leszűkíteni azt a régiót, ahol eredményes régészeti beavatkozásokra kerülhet sor.

A muhi csatater mások jelentős kutatási eredménye a természetföldrajzi és vízrajzi kutatásokhoz kapcsolódik. Bár a Sajó mederváltozásait már korábban is említették kutatások mint befolyásoló tényezőt a csatamező kutatásában, mindezidáig nem történt olyan komplex vizsgálat, amely ezt konkrét területeken elvégezte volna. A természetföldrajzos kutatókkal szoros együttműködésben végzett vizsgálatok a folyómeder változások olyan dinamikáját tárták fel, amelyre az eddigi kutatások nem helyeztek elég hangsúlyt. Sikerült meghatározni a Sajó és Hernád korábbi összefolyásának a helyét, amely kulcsfontosságú a folyón egykor létezett átkelőhelyek szempontjából, és így a csata egyik kulcshelyszínének meghatározásában. A geomorfológiai, vízrajzi és történeti földrajzi elemzést egységes GIS rendszerben elemeztük, és a területen készült LIDAR és drón felmérések segítségével határoztuk meg a mederváltozások kereteit, régészeti kutatásokra alkalmas régiók kiterjedését.⁵ A kutatások

⁴ Laszlovszky József; Rácz Tibor Ákos, Fémkeresős kutatások a muhi csatateren: Községi régészet, hadszínterek vizsgálata és a kapcsolódó módszertani kérdések. Magyar Régészet 9: 4. 70-80., 2020.

⁵ Laszlovszky József; Nagy, Balázs, Új földrajzi, környezettörténeti és régészeti kutatások a muhi csatateren és a Sajó mentén. In: Kern, Z; Demeter, G; Pinke, Zs; Romhányi, B; Bíró, L; Vadas, A (szerk.) Környezettörténet 3. Környezeti folyamatok a honfoglalástól napjainkig történeti és természettudományos források tükrében: Environmental History, 3. Environmental Processes from the

megállapították, hogy a Sajó folyómeder-változások olyan léptékűek, hogy akár több kilométeres távolságot jelentő mederáthelyeződéseket okoznak. Emiatt a mai vízrajzi viszonyokból közvetlenül semmilyen megalapozott következtetést nem lehet levonni a csata egykori helyszínével kapcsolatban. A csata eseménysorának és az egyes csataelemek helyének azonosítása csakis a teljes terület vízrajzi és környezeti rekonstrukciójával végezhető el. Ennek első fázisát elvégeztük a kutatás keretében és az eredmények közlésre kerültek. Mind a természetföldrajzi, mind a történeti-régészeti adatok azt mutatják, hogy a középkori Hídvég nem azonosítható a mai Sajóhídvég területével, és ebben a sávban olyan alapvető változások történtek, amelyek magyarázzák, hogy a középkori település közelében miként lehetett a Sajón átkelni, annak ellenére, hogy ma a falu a Hernád folyó partján helyezkedik el. A középkori Sajóhídvég helyét Pusztai Tamás és Bodnár Tamás kutatásai alapján sikerült azonosítani, és a területen több alkalommal is végeztünk régészeti kutatást és felmérést. Ezek eredményei egyértelműen összevágtnak a természetföldrajzi vizsgálatok által felrajzolt mederváltozásokkal, így a csatához kapcsolódó folyóátkelések elemzése sokkal biztosabb alapot kapott, mint az eddigi kutatásokban. A kutatási projekt azt is bizonyította a területen végzett multidiszciplináris vizsgálatokkal, hogy a Sajó és a Hernád mederváltozásai egy nagyon széles, olyan sávot hoztak létre, ahol az eredeti felszínek eróziója, illetve a jelentős mértékű üledéklerakódás a folyó menti teraszok esetében is csak korlátozottan teszik lehetővé a felszíni fémkeresős kutatásokat. Egyrészt az egykori felszíneken szétszóródott fémleleteket a későbbi árvizek elmosták ebben a széles sávban, másrészt olyan vastag üledéket halmoztak fel, hogy csak mélykereső detektorokkal van esély fémleletek felkutatására. Mindezek nyomán a kutatási projekt eredményeként olyan térképeket készítettünk, amelyek jelzik, hogy a csata feltételezett helyén belül mely területek, milyen típusú régészeti kutatás elvégzésére alkalmasak. Ezek a kutatási célterületek alapvető fontosságúak a további vizsgálatok szempontjából. Bármilyen régészeti azonosítható jelenség (tömegsír, csatahelyszín, pusztulási) lokalizálása csakis ezek segítségével képzelhető el.

A kutatási projekttel párhuzamosan, azzal több ponton kapcsolódva jelentős áttörés következett be az alföldi területen azonosítható pusztulási helyszínek, és a templomok körül emelt védelmi rendszerek kutatásában. Ezeket a vizsgálatokat elsősorban a területileg illetékes múzeumok régészei végezték, közöttük is külön kiemelő Rosta Szabolcs munkája. Mivel ezek az eredmények nagyon jelentősek a projekt szempontjából is, több alkalommal is sor került szakmai konzultációra, helyszíni bejárásra a projektben dolgozó régész kutatók részvételével, valamint az eredményeket bemutató előadásokat is rendeztünk a projekt szervezésében. Ugyancsak ennek az együttműködésnek az eredménye volt a Lakitelken

Hungarian Conquest to the Present in the Light of Historical Sources and Scientific Evidence. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont (2021). 139-159.

Laszlovsky József; Nagy Balázs, Mederváltozás és kontinuitás a Sajó folyó középkori átkelőhelyeinél: A muhi csataterület kutatásához kapcsolódó földrajzi, történeti és régészeti vizsgálatok. Századok 156: 5. 943-962., 2022.

megvalósult konferencia, amely a tatárjárás hazai régészeti kutatásának legnagyobb seregszemléje volt.⁶

A tatárjárás régészeti emlékéanyagának vizsgálatában már korábban is nagy szerepe volt a korszakhoz kapcsolható kincsleletek elemzésének. Ugyanakkor ezek komplex elemzése az utóbbi időben előkerült számos új lelet, illetve az elvégzett kontrolkutatások miatt számos új kérdést felvetett. A kutatási projekt keretében a Tóth Csaba által korábban készített kincsleletkatalógus folyamatos kiegészítését és kibővítését végeztük el, amelynek eredményeképpen olyan új publikációk születhetnek még meg, amelyek az eddigi adatsorokhoz képest sokkal nagyobb anyagra támaszkodhatnak. Éppen ezért a program keretében elsősorban az elemzés módszertani kérdéseire helyeztük a hangsúlyt és több olyan közlésre is sor került, ahol ezek a szempontok jelentek meg. A kincsleletek hagyományos numizmatikai elemzése továbbra is jelentős eredményeket hoz az egyes éremtípusok keltezése szempontjából, de ezzel párhuzamosan megnőtt a szerepe a gazdaság- és társadalom történeti elemzéseknek, amelyek főként a tatárjárás rövid- és középtávú hatásai szempontjából kulcsfontosságúak. Így az egyes kincsleletek elemzése és közlése mellett, amelyek szerepeltek a program célkitűzései között is, még nagyobb hangsúlyt kaptak azok a multidiszciplináris vizsgálatok, amelyekben a kincsleletek az egyik forráscsoportot jelentették. Erre több példa is volt a projekt keretében, amelyek többféle publikációhoz is elvezettek.

A régészeti emlékéanyag komplex elemzésének második fázisában olyan vizsgálatokat is végeztünk, amelyek a tatárjárás pusztításának régészeti nyomait vetette össze a történeti forrásokból, a helynévanyagból és az álló műemlékek térbeli elhelyezkedéséből kirajzolódó képpel. Ennek legfontosabb példája a 13. századi templomhálózat és pusztulásának elemzése, összevetve a tatárjáráskor megerősített templomok elterjedésével és a korabeli kincsleletek elemzésével. Az elemzés eredményeit több tanulmányban is összefoglaltuk, ezek közül a legfontosabb eredmények F. Romhányi Beatrix és Laszlovszky József tanulmányában kerültek bemutatásra.⁷ A kutatás megerősítette Györffy György korábbi elképzelését, az -egyháza utótagos helynevek és a tatárjárás pusztítása közötti kapcsolatról. Ugyanakkor az új elemzés a korábbi vizsgálatoknál sokkal nagyobb adatbázis alapján dolgozott, mivel a helynevek mellett más, ezekkel összevethető adatcsoportokkal (a templomhálózat egyes elemei, a tatárjárás pusztítása az írott és régészeti források alapján, kincsleletek, várak, koldulórendi és pálos kolostorok) is dolgozott. Ezek alapján a tanulmányok szerzői arra a következtetésre jutottak, hogy ez a helynévcsoport, pontosabban annak legnagyobb számban megragadható egyik rétege egyértelműen összekapcsolható a tatárjárás pusztításával. Az elemzést bemutató térképsorozat és a térképek alapjául szolgáló adatbázis azt is megmutatta, hogy a

⁶ Tatárjárás konferencia, Pálóczi Horváth András 80. születésnapja tiszteletére. Lakitelek-Hungarikum Liget, 2022. szeptember 21-23.

⁷ F. Romhányi Beatrix; Laszlovszky József, A tatárjárás pusztítása és a magyarországi templomhálózat. Századok 155. 3. 601-630. 2021.

templomhálózat pusztulásában jelentős különbség mutatható ki a Duna vonalától keletre, illetve nyugatra. Emellett az eredmények módszertani szempontból is fontosak, mivel azt mutatják, hogy a megfelelő mérlegeléssel kiválasztott adatcsoportok indikátorként használhatók egy, a térben nehezen megragadható eseménysor pontosabb megismeréséhez, az írott forrásokban alig vagy egyáltalán nem említett közvetlen és közvetett hatások feltárására. Az egyes adathalmazok együttes elemzése megmutatta, milyen nagy eltérés lehetett az ország egyes részei között a pusztulás mértékében. Az Alföld, különösen annak központi, a Csörsz-árkon belül elhelyezkedő része hatalmas pusztítást szenvedett el. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy az Alföld észak-keleti részének templomai jobban megmaradtak, és itt hiányoznak a pusztulásra utaló -egyháza típusú helynevek is. Az álló emléktárgyak elemzése pedig azt bizonyította, hogy a Dunántúl nyugati része alig szenvedett el pusztulást, és ez a templomhálózat elemzésével egyértelműen dokumentálható.

Az új régészeti és történeti kutatások eredményeinek összevetését, egy komplex elemzés lehetőségét szintén jól megmutatták azok a vizsgálatok, amelyek a Duna, mint védelmi vonal szerepét vizsgálták a tatárjárás idején. Ez a közhelyként elfogadott elképzelés ugyan szinte minden kézikönyvben és tanulmányban szerepel, ugyanakkor az egyes várakra vonatkozó új régészeti kutatások nem foglalta össze az eddigi kutatás ebből a szempontból. A korabeli írott források és a régészeti emléktárgyak részletes elemzése egyértelművé tette, hogy IV. Béla védelmi taktikájában, és különösen az 1240-es évek második felében kiépült várak esetében bizonyosan beszélhetünk egy védelmi rendszerről, ami a folyóhoz kapcsolódott, és amely a tatárjárás tapasztalataira épült. Mindez a második tatárjárás elemzése szempontjából is kulcsfontosságú.

A tudományos eredmények megjelenítése, tudománynépszerűsítés és közösségi régészeti programok

A kutatási projekt tudományos célkitűzései mellett az első évtől kezdődően nagy hangsúlyt helyeztünk arra, hogy a program bemutatását, a kutatásban alkalmazott módszereket, valamint az elért eredményeket a tudományos közlések hagyományos fórumai mellett megjelenítsük a szélesebb érdeklődő közönség számára is. Ennek egyik legfontosabb eredménye egy olyan előadássorozat volt, amelyet a kutatás mind az öt évében megtartottunk és amelynek a segítségével meg tudtunk szólítani egy olyan hallgatóságot is, amely nem a tudományos közleményekből szerzi ismereteit. Az előadássorozatra az ELTE-n került sor, ahol havi rendszerességgel számoltak be a projektben résztvevő kutatók, illetve közreműködő régészek, történészek, művészettörténészek, néprajzosok és orientalista szakértők a tatárjáráshoz és annak eurázsiai vonatkozásaihoz kapcsolódó témákról. Az előadássorozatot a COVID járvány alatt is folytattuk, ekkor online előadásokat szerveztünk. Ugyanebben az időszakban a régészeti kutatások kérdéseit online műhelybeszélgetéseken mutattuk be,

meghívott szakértők részvételével. Az előadások és beszélgetések egy része online is hozzáférhető.⁸

Ugyancsak hangsúlyt helyeztünk arra, hogy a projekt által szervezett hazai és nemzetközi konferenciákon kívül más szakmai fórumokon is megismertessük a projektet, olyan konferenciákat és workshopokat is kiválasztva, ahol a tudományos érdeklődés sokkal szélesebb körei voltak jelen. Ilyenek voltak azok a medievisztikai, régészeti és keletkutatással foglalkozó európai fórumok, ahol a projekt számos kutatója előadással szerepelt. Ugyanezt a célt szolgálta az, hogy más projektek és kutatási kapcsolatok lehetőségeit is kihasználva több alkalommal bemutattuk a program eredményeit Mongóliában, többek között a Dzsingisz kán múzeumban és több ulanbatori egyetemen.

A projekt széleskörű bemutatását célozta az is, hogy a Magyarságkutató Intézet által szervezett székelyudvarhelyi konferencián is külön szekció számolt be eredményeinkről.

A projekt második felében pedig egy olyan interjú sorozatot hoztunk létre a 24.hu internetes hírportállal, amely az eddigi leghosszabb, legrészletesebb és a legnagyobb olvasóközönséghez eljutó sorozat volt a tatárjárás kutatásának tudományos népszerűsítésében. Az interjúk olvasottsága folyamatosan növekedett, és a sorozat második felében minden egyes alkalommal százezer fölötti nézettséget produkált.⁹ Ezt a sikert kihasználva, a projekt befejezése után könyvalakban is meg fog jelenni az interjúk szerkesztett, bővített és illusztrált változata, egyértelműen a nagyközönséget megcélozva.

A projekt tudományos célkitűzéseinek eléréséhez nagymértékben támaszkodtunk a közösségi régészet legújabb lehetőségeire. Így az érdeklődő amatőr kutatók nem csupán passzív résztvevői lehettek az előadásoknak, vagy műhelybeszélgetéseknek, hanem közvetlenül is bekapcsolódtak a kutatásba. A Községi Régészeti Egyesület és több múzeumi önkéntes fémkeresős csoport bevonásával nagyszabású terepmunkákat tudtunk szervezni a muhi csatater feltételezett területén, és ezáltal olyan területi lefedettséget értünk el a fémkeresős kutatásokkal, amelyet egyetlen korábbi kutatás sem tudott felmutatni. Éppen ezért külön kiállítási részben szerepeltek az ott elért eredmények és leletek a Szentendrén megszervezett közösségi régészeti kiállításon, az ahhoz kapcsolódó konferencián és előadássorozaton. Ezzel párhuzamosan a közösségi régészeti kutatásokról, és azok módszertani kérdéseiről beszámoltunk a Magyar Régészet/Hungarian Archaeology online folyóiratban is, amely jelenleg a legnagyobb látogatottsággal rendelkező internetes szakmai és

⁸ XXXXXXXXXXXXX

⁹ A sorozat záró interjúja: Nagy Balázs, Tatárjárás: minden leírt szörnyűség igaz (2023. 07. 30.). <https://24.hu/tudomany/2023/07/30/tatarjaras-pusztitas-kannibalizmus-trianon-mohacs-tragedia-tortenelem/>

Itt megtalálhatók a korábbi interjúk hivatkozásai is. Az interjúkat Bihari Dániel a 24.hu újságírója készítette.

tudománynépszerűsítő fórum. A nyomtatott folyóiratok közül az ugyancsak a nagyközönségnek szóló *Határtalan régészet* című periodikában lehetett olvasni a kutatási eredményekről.

A kutatási eredményeinek bemutatását ezek mellett podcast beszélgetéseken, TV interjúkban, kisfilmekben és tudománynépszerűsítő eseményeken is elvégeztük. A projekt utolsó évében, nemzetközi együttműködés keretében, olyan dokumentumfilmet forgattunk, amely teljes mértékben a tatárjárás hazai eseményeit és azok eurázsiai összefüggéseit mutatja be az interneten elérhető legszélesebb közönség számára. Ez a projekt lezáródása után előreláthatólag 2024 második felében kerül bemutatásra.

A program évi részjelentéseit rendszeresen publikáltuk angol nyelven open-access formában, a visszajelzésekből az látszik, hogy ezeket a beszámolókat máris nagy olvasottságot értek el.¹⁰

¹⁰ Laszlovszky József; Nagy, Balázs; B. Szabó, János; Uhrin, Dorottya, *The Mongol Invasion of Hungary in Its Eurasian Context*. *Historical Studies On Central Europe* 3: 2 184-206. 2023.

B. Szabó János; Laszlovszky József; Nagy Balázs; Uhrin Dorottya, *The Mongol Invasion of Hungary: From the Field Survey of the Battlefield at Muhi to the Dissemination of Research Results*. *Annual of Medieval Studies at CEU* 2022: 28 203-218. 2022.

B. Szabó János; Laszlovszky József; Nagy Balázs; Uhrin Dorottya, *New Results Regarding the Mongol Invasion of Hungary and Its Eurasian Context (2020)*. *Annual of Medieval Studies at CEU* 2021. 27 271-282. 2021.

B. Szabó János; Laszlovszky József; Nagy, Balázs; Uhrin Dorottya, *The Mongol Invasion in Hungary (1241-42). New Approaches and Methodologies in the Research of the 13th Century Expansion of the Mongolian Empire*. *Acta Historica : Mubis-Ijn Tuukhijn Salbaryn Erdem Shinzilgeenij Setguul / Acta Historica Mongolica* 22. 44-62. 2021.

B. Szabó, János ; Laszlovszky, József ; Nagy, Balázs ; Uhrin, Dorottya, *The Mongol Invasion of Hungary (1241–42) and Its Eurasian Context: Interdisciplinary Research Project Supported by the National Research, Development and Innovation Office (2018–2022)* *Annual of Medieval Studies at CEU* 2020: 26. 223-233. 2020.